

Т. Є. Приходько, В. С. Резник. *Творча спадщина В. О. Сухомлинського у контексті викликів воєнного часу* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, присвяч. 105-й річниці від дня народж. В. О. Сухомлинського, Кропивницький, 27 верес. 2023 р. Кропивницький, 2023. С. 3-7.

6. Поташнюк І. Основи формування культури здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*. 2010. С. 49-52.

7. Шукатка О. В., Олійник Н. А. Формування здорового способу життя молодших школярів. *Humanitarian Forum*. 2023. Т. 1, № 1. С. 35-39.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Подольська Крістіна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Науковий керівник: Колосова О., кандидатка педагогічних наук доцентка

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Формування національно-патріотичної свідомості дітей старшого дошкільного віку є актуальною проблемою сучасної педагогіки, оскільки цей період розвитку дитини характеризується активним становленням особистості, її когнітивних процесів та емоційно-ціннісної сфери. Старший дошкільний вік, що охоплює дітей від п'яти до семи років, є сензитивним для розвитку основ патріотизму, адже в цей час формується первинне розуміння соціальної ідентичності, культурної спадщини та громадянської приналежності. Національно-патріотична свідомість старшого дошкільника розуміється нами як інтегральна якість особистості, що включає знання про рідну країну, її історію, культуру, мову, символи, а також емоційне ставлення до Батьківщини, почуття гордості, відповідальності та готовності до активної участі в суспільному житті.

Цей процес не є спонтанним, а вимагає системного педагогічного впливу, враховуючи психофізіологічні особливості дітей, такі як домінування образно-емоційного сприйняття, ігрова діяльність як провідна форма пізнання та обмежене абстрактне мислення.

У формуванні національно-патріотичної свідомості ключову роль відіграє сімейне середовище, де дитина вперше знайомиться з національними традиціями, святами та сімейними історіями, що сприяють емоційному зв'язку з культурним спадком. Однак, у дошкільному закладі цей процес набуває організованого характеру через інтеграцію патріотичного виховання в освітню програму. Особливістю є використання ігрових методів, оскільки гра дозволяє моделювати ситуації, пов'язані з національною ідентичністю. Наприклад, рольові ігри на теми українських народних казок чи історичних подій, адаптованих до віку. Діти старшого дошкільного віку здатні сприймати прості наративи про героїв, символи держави, як-от прапор, герб чи гімн, через візуальні та аудіальні засоби, що посилює запам'ятовування та емоційне залучення. Важливо враховувати індивідуальні відмінності: для деяких дітей патріотизм формується через естетичне сприйняття, наприклад, народне мистецтво чи музику, тоді як для інших – через практичну діяльність, як створення малюнків на патріотичну тематику чи участь у групових проєктах [2, с. 179].

Психологічні дослідження, зокрема праці І. Беха та Ж. Піаже, підкреслюють, що в цьому віці свідомість розвивається через соціальну взаємодію, тому групові заняття, бесіди та екскурсії до музеїв чи пам'яток культури сприяють формуванню колективної патріотичної ідентичності. Особливістю є інтеграція з іншими аспектами розвитку: патріотичне виховання поєднується з моральним, естетичним та фізичним, наприклад, через фольклорні ігри, що розвивають координацію та соціальні навички. У сучасних умовах, з урахуванням глобалізації та цифровізації, важливо уникати стереотипів, акцентуючи увагу на толерантності та повазі до інших культур, щоб патріотизм не перетворювався на шовінізм. Емпіричні дані досліджень в українських

закладах дошкільної освіти свідчать, що систематичне використання мультимедійних засобів, як-от анімаційні фільми про Україну, підвищують рівень національно-патріотичної свідомості на 20-30% (за оцінками педагогічних тестів) [1, с. 89].

Методи формування національно-патріотичної свідомості старших дошкільників включають дидактичні ігри, художню літературу, музичні заняття та проєктну діяльність, адаптовану до вікових можливостей. Наприклад, читання творів Т. Шевченка в спрощеній формі чи вивчення народних пісень допомагає розвивати мовну компетенцію та емоційний зв'язок. Особливістю є врахування регіональних відмінностей: у сільській місцевості має бути акцент на використанні засобів природи та фольклору, у міській – на історичних пам'ятках. Педагог повинен бути моделлю патріотизму, демонструючи щире ставлення до країни, що ефективно впливає на дітей, адже вони наслідують поведінку значимих дорослих. Дослідження показують, що відсутність такого виховання в дошкільний період призводить до дефіциту громадянської свідомості в шкільному віці.

Формування національно-патріотичної свідомості дітей старшого дошкільного віку тісно пов'язане з розвитком морально-етичних уявлень, оскільки патріотизм передбачає не лише любов до Батьківщини, а й розуміння норм співжиття, поваги до інших народів та відповідальності за свої дії. У цьому віці діти починають усвідомлювати себе частиною більших спільнот – родини, групи в дитячому садку, народу, тому педагогічні заходи мають акцентувати на цінностях справедливості, доброти та толерантності в контексті національної культури. Наприклад, через казки та оповідання, де герої демонструють патріотичні вчинки, поєднані з моральними принципами, діти засвоюють ідею, що справжній патріотизм проявляється в повсякденних добрих справах.

Важливим аспектом є виховання поваги до державної символіки та традицій, але без нав'язування, з опорою на емоційне переживання: спільне виконання гімну, створення колективних панно з елементами національного

орнаменту чи участь у святкуванні державних дат сприяють формуванню почуття єдності та гордості.

Сучасні виклики, такі як війна та міграційні процеси в Україні, додають особливого значення патріотичному вихованню, адже діти старшого дошкільного віку, навіть опосередковано, сприймають суспільну атмосферу через розмови дорослих чи медіа. Педагоги мають делікатно вводити теми мужності, стійкості та єдності народу, адаптуючи їх до вікових можливостей, наприклад, через історії про захисників у казковій формі чи малювання на тему «Мій дім – Україна». Водночас важливо уникати травматичних тем, фокусуючись на позитивних аспектах – красі рідної землі, талановитих людях, досягненнях.

Співпраця з батьками набуває критичного значення: спільні заходи, як сімейні свята чи тематичні виставки дитячих робіт, посилюють ефект дошкільного виховання. Дослідження останніх років свідчать, що інтегрований підхід, який поєднує традиційні та інноваційні методи, зокрема використання інтерактивних додатків з українським контентом, значно підвищує рівень сформованості патріотичних почуттів і готовність дітей до шкільного етапу громадянського виховання [4, с. 38].

Отже, формування національно-патріотичної свідомості у дітей старшого дошкільного віку є комплексним процесом, що вимагає гармонійного поєднання емоційного, когнітивного та поведінкового компонентів, з урахуванням вікових особливостей, сучасних реалій та соціокультурного контексту. Ефективність залежить від професійності педагогів, системної співпраці з сім'єю та використання різноманітних методик, що забезпечує міцну основу для розвитку свідомого громадянина-патріота в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Агалець Інна. Праці українських учених з патріотичного виховання молоді в науково-інформаційному супроводі діяльності закладів педагогічної освіти. *Молодь і ринок*. №6 (204). 2022. С.88-92

2. Базелюк Василь Григорович; Кучеренко Оксана Іванівна. Критерії і показники патріотичної вихованості дітей дошкільного віку. In: *The 14 th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects»*(August 25-27, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. P. 178-186.

3. Бех І. Д. Концептуальні засади українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді : [програма, метод. рек.] / І. Д. Бех, К. І. Чорна ; Ін-т проблем виховання Нац. акад. пед. наук України. Київ : [б. в.], 2015. 28 с.

4. Дудник Ольга. Формування національно-патріотичної свідомості дошкільника як складової соціально-громадянської компетентності. *Нотатки сучасної науки: електронний мультидисциплінарний науковий часопис*. № 14. Харків. СГ НТМ «Новий курс». 2024. С. 37-39.

МЕДІА-АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОГНІТИВНОГО ТА ЕМОЦІОННОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ООП В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Присташ Анна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Перетяга Людмила, докторка педагогічних наук, професорка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

В умовах розвитку сучасної інклюзивної освіти пріоритетним завданням є пошук ефективних методів стимуляції інтелектуального та емоційного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Традиційні педагогічні підходи часто потребують доповнення гнучкими, мультисенсорними методиками, що відповідають викликам цифрового суспільства. Одним із сучасних перспективних на думку О. Вознесенської є медіа-арт-терапія, що проявляє себе, як синтез класичної арт-терапії та сучасних цифрових технологій [1, с.13].